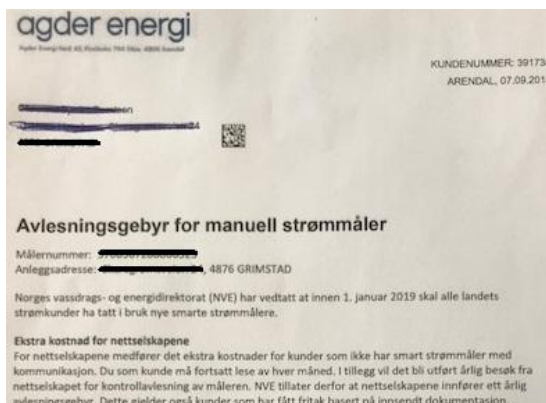


Smartmålere: Nettselskapene skjønner bildet. Men gebyrer!?

Denne teksten ble først publisert som bloggpost på <http://einarflydal.com> den 18.09.2018.

Nettselskaper landet rundt sender for tida ut skriv til de vanskelige kundene med tilbud om tekniske løsninger som kan redusere strålingen og varsel om gebyrer. De har begynt å forstå at mikrobølgene fra AMS skaper akutte helseplager hos en del av kundene og er en helserisiko på sikt. De bransjefolkene som advarte, har fått rett. Å satse på mikrobølgenettverk var et dumt og ubetenksomt teknologivalg. Nå kommer oppryddingsperioden. Og den skal DU betale for:



Men la oss ta det første først: Fritak fra automatisk måleravlesning betyr at nettselskapene må fortsette å drive registreringssystemer som de kunne lagt ned etter at automatisk måleravlesning innføres. Det er nok mest bare teori, for systemene fins allerede, og det vil uansett finnes mange målepunkter som ikke avleses automatisk. Moderne nettbaserte driftssystemer skalerer så godt som uten marginalkostnader, så det koster ikke ekstra om det er noen tusen flere kunder som melder inn selv. NVE har uansett gitt nettselskapene adgang til å kompensere for økte kostnader i form av avgifter, og nå varsler selskapene gebyrer i størrelsesorden 2.500 NOK per år per målepunkt, pluss økt nettleie.

Det gir kraftselskapene – som for lengst er gått fra å være allmenntilgjortlige selskaper eid av kommunene bortover, til å bli private profittmaskiner med enormt høy avkastning - en solid ekstra inntekt. Regnestykket kan se omtrent slik ut i grove trekk, og viser at fritak kan være svært god butikk for nettselskapene:

Gebyr 2.500 NOK minus kostnader 1.500 NOK (Her tar jeg nok kraftig i!) gir 1.000 NOK, som er nok til å betjene et lån på 10.000 NOK med 10% rente. Dagens kraftselskaper har en avkastning på kapitalen på 1000% per år i følge en artikkel av Odd Handegård nylig. La oss halvere for ikke å bli beskyldt for å overdrive. Da betyr det likefullt en årlig ekstra inntekt på 50.000 NOK per fritak. Fritak er dermed god butikk, så de har god grunn til å være rausere med fritakene.

Jeg får mange spørsmål hver dag på telefon og i eposter om det kan være rimelig å belaste dem som har fått fritak – av helsemessige grunner – for slike gebyrer. Jeg skal besvare dem her under ett:

- Å innføre en egen avgift for at de som får akutte helseplager (el-overfølsomme, anslagsvis 5-10% av befolkningen) skal få slippe en mikrobølgekilde i entreen som står på døgnet rundt og er 3 ganger så sterk som 3G, er omtrent som å innføre en egen avgift for rullestolbrukere for at de skal få komme opp rampa til Rema 1000 for å gjøre innkjøp: Argumentet er at de påfører jo butikken en kostnad, og den kostnaden er det jo klart at de bør betale for. Rampa skulle jo bygges en gang, og nå skal den jo vedlikeholdes, den krever areal, og av og til må man jo kanskje ut å se til den.
- Å innføre en egen avgift for at de som *ikke* får akutte helseplager, men bare ønsker å få beskytte seg mot helsevirkninger som oppstår litt etter litt, er omtrent som å kreve beskyttelsespenger: "Først gjør vi det utrykt her i strøket, og så kan du få betale oss for at vi ikke skal skade deg!"

At NVE har gitt sin velsignelse til dette røveriet, er så sin sak. De er dessuten blitt ført bak lyset av et Strålevern som ikke fungerer, og har laget unntaksregler som tar for gitt at skadelige helsevirkninger

ikke er mulig. Uten en slik forutsetning ville prosjektet ikke vært gjennomførbart. Jeg tipper at det etterhvert har gått noen sinte telefoner mellom nettselskaper, NVE og Statens strålevern, og jeg vet at der er en del bransjefolk – fra montører til toppledere – som føler seg ført bak lyset av myndighetene som hevdet at alt var greit med bruk av trådløs teknologi, men nå er bondefanget i et prosjekt der de velger å holde munn og drive med strømmen, bokstavelig talt.

Det har vært en gjengs oppfatning i bransjen at strålingen fra smartmålerne umulig kan skade, men nå lærer bransjen "the hard way". Hva det er som har fått nettselskapene på andre tanker, vet jeg ikke. I sommer fikk alle nettselskapenes daglige ledere hver sitt eksemplar av boka *Smartmålerne, jussen og helsa* i posten. Noen har nok tittet litt i den og sett at det bugner av dokumentasjon på helseskader fra slik eksponering som de nå utsetter sine kunder for. Slike mengder dokumentasjon i anerkjente fagtidsskrifter oppstår ikke uten en grunn. I boka kunne direktørene dessuten lese seg til hvordan dagens meningsløse grenseverdier fører dem bak lyset om helserisikoen, hvordan grenseverdiene ble til, og hvordan Strålevernet har latt seg ta ved nesen av sektorinteresser og utvalg som forsvarer akterutseilte fagtradisjoner og etter-snar-holdninger, nøyaktig på samme vis som tobakksnæringens forskere gjorde. Samtidig har nettselskapene fått stadig flere fritakssøknader – med legeattester, til tross for at Helsedirektoratet har gitt et [pålegg](#) som mange leger tolker som et forbud mot å skrive ut attester. (Hvilket det ikke er, og dessuten er det ikke lovlig, slik det framgår av [utredningen fra advokatkontoret Erling Grimstad AS](#).)

Nå er det et par tusen fritak hos Hafslund Nett. Det er like mange som for hele landet et halvt år tidligere, og det er faktisk en god del, siden vi kan anta at symptomene kommer hos rundt 5-10% og de er diffuse og derfor av de fleste ikke forbindes med målerne overhodet fordi man ikke vet at noe slikt er tenkelig og legene ikke kan noe om slikt. Tallet for fritak er derfor ganske høyt, og viser at vi snakker om helsevirkninger hos et samlet antall som nok langt overstiger antall rullestolbrukere, for å ta et eksempel på folk vi gjør all verdens tilpasninger for.

Samtidig har vi fått alle historiene om folk som blir akutt syke. På Facebook. På min blogg. I klager til Kundeservice. I brev og telefoner til NVE og Statens strålevern. De har sett dyr bli syke – hamstere så vel som bikkjer. De har sett at Statens strålevern har tatt grovt feil om styrken på signalene, men ikke vil informere om det. At NKOM har vært så uheldig i sine målinger at de har underrapportert strålingen grovt, men ikke vil informere om det. Og de har sett at NVE sitter på kontorene sine – inneklemt mellom Strålevernet og nettselskapene – og sier: "Det er ikke vårt ansvar! Vi holder oss jo bare til hva Strålevernet sier, og valget av teknologien er det dere, nettselskapene, som har ansvaret for!"

Ute i verden har vi sett at det stadig startes rettssaker om smartmålere, at strømselskapene må innføre valgfrihet, osv. Det er blitt stadig vanskeligere å hevde at denne strålingen er grei og uskadelig, hva enten den kommer i form av AMS, vannmålere, 5G eller DAB. Forskerne flokker seg om opprop der de advarer om at dette er vår tids store helse- og miljøtrussel, og at strålevernet er modent for revisjon. Selv gamle ICNIRP-medlemmer slutter seg til dette budskapet. Tidligere var det ICNIRP-nestoren Paolo Vecchia som ble sitert, nå er det prof. James C. Lin, som var medlem av ICNIRP 2004-2016, og ledet ICNIRPs utvalg for fysikk og teknologi 2008-2012. I en artikkel i et av bransjens tyngste teknologiske fagtidsskrift (Lin 2018, omtalt [her](#)) gir han en krystallklar konklusjon: Fredningstida er over. Det er ingen tvil om helsefaren lenger. Grenseverdiene må revideres. Hans artikkel vekker nå oppsikt verden rundt – ikke fordi synspunktet er originalt, men fordi han tilhørte ICNIRPs innerste krets.

Så langt gebyrene. Jeg skal betale mitt med glede, men har varslet netteier om at jeg forbeholder meg å kreve det tilbake med inndekning av mine kostnader så snart det blir praktisk mulig å nå fram. Det skjer den dagen vi får gjennomslag for at strålingen fra målerne faktisk gir en påregnelig økt helserisiko som er større enn hva vi normalt ville akseptere hvis vi var kjent med risikobildet.

For andre kan det være tyngre å svelge: jeg får meldinger fra folk som f.eks. har en hytte som bruker for 6000 NOK i strøm per år. Et påslag på 2500 NOK gjør at flere tenker på å gå over til gass og solceller, og kutte ut strømmen.

Men så til løsningene. Nettselskap over hele landet sender nå ut skriv der de vil hjelpe til med å finne løsninger på problemet – et problem de selvsagt ikke innrømmer, for da ville de jo også ha et ansvar. F.eks. skriver Agder Energi Nett:

Dersom installasjonen av smart strømmåler oppleves som vesentlig ulempe, kan Agder Energi Nett bistå med teknisk tilrettelegging. Du må dekke ekstrakostnadene for dette.

Alternativer:

Ekstern antenne for radiokommunikasjon kan monteres andre steder i eller utenfor boligen. Strømmåleren kan bygges om til å sende via GPRS-signaler i stedet for radiokommunikasjon. Da vil kommunikasjonen foregå på lik linje som med en mobiltelefon. Sikringsskap og smart strømmåler kan flyttes til utsiden av bygget. Du må da selv bestille en autorisert elektroentreprenør til å flytte sikringsskap og strømmåleren (flyttingen må gjennomføres etter bransjestandarden NEK 399). Kostnaden til flytting må du dekke selv. Kontakt vårt bookingsenter innen 1. oktober for å unngå avlesningsgebyr. Vi hjelper deg gjerne.

Det er flott at bransjen ser ut til å lære. Kanskje har noen advokater hvisket bransjen i øret at det kan være lurt å gardere seg mot erstatningskrav ved å gi kundene et tilbud som de kan ta imot eller avslå. Så flyttes ansvaret over på kundene.

Det er derimot tragisk at bransjen ikke tok advarslene alvorlig da kyndige folk for mange år siden ga klar beskjed om at å satse på trådløse målere var å ta inn på ville veier. Å innføre målerne først, og så rydde opp etterpå, produserer sykkelighet – folk som resten av livet skal slite med helseplagene de fikk av eksponeringen. For slik virker det når slike helseplager utløses. Dette har i svært lang tid vært etablert miljømedisinsk kunnskap.

Så melder spørsmålet seg: Hvem er det som skal plukke opp regninga for slike tekniske løsninger? Nettselskapene sender den til kundene. Det gjør også NVE, som hele tida har visst at uten en trådløs løsning gir hele AMS-prosjektet negativ samfunnsverdi. Derfor vil ikke NVE la samfunnet ta kostnadene ved å bruke kablede løsninger, flytte antennene ut av husene, osv. NVE har heller ikke gitt pålegg om slike løsninger, for da måtte jo NVE også stått for kostnadene. De kostnadene skal nå derfor veltes over på kundene, fordi nettselskapene har ansvaret for valg av en teknologi som NVE visste de måtte velge og har tatt som forutsetning for prosjektet.

Det bør de ikke finne seg i – verken kundene eller nettselskapene. Det vil si – de har vel ikke noe valg i første omgang: De må betale for å få løsningene på plass, og så heller ta fatt på kampen for å få pengene tilbake så snart anledningen byr seg.

Det kan se ut som om det store AMS-prosjektet nå langsomt vil falle fra hverandre: En gang dreide det seg om å bli husets internettleverandør. Det sviktet. Så om at strømselskapene skulle få kontroll over en hjemmets digitale tjenesteportal. Det kommer ikke til å skje. Så var det å kunne styre strømmen hos forbrukerne og fjernstyre f.eks. varmtvann og andre store strømforbrukere, fordi så mye strøm går til eksport, og fordi forbruksveksten er for bratt til at det vil bli nok til alle alltid. Det kommer heller ikke til å skje, for det krever dyrt og tungt ekstrautstyr i de tusen hjem og/eller utskifting av hver vaskemaskin og tilleggsutstyr til hver komfyr og varmtvannsbeholder. Så dreide det seg om å få strømmarkedet – et naturlig monopolmarked - til å fungere som et konkurransemarked. Det prosjektet pågår fortsatt, under ACER-paraplyen, selv om det i Norge er

gitt en formell begrunnelse helt uavhengig av EU, bare tilfeldigvis med samme virkning – et automatisk konkurransemarked gjennom ElHub-prosjektet, den nye, digitale kraftavtale-sentralen. Et slikt system krever full og rask informasjonflyt. Markedet vil bli lite effektivt hvis målerne ikke rapporterer ofte. Hvor ofte rapporteringen får skje vil nok bremses ned av at kunnskapen om den stigende forståelse av helsefaren fra mikrobølget stråling kommer høyere på agendaen kloden rundt.

Slike gigantprosjekter basert på ny teknologi har en tendens til å feile. Da jeg jobbet i Teledirektoratet på 1980-tallet, formulerte jeg – med et snev av humor – denne innsikten som "Flydals lov": *I store IKT-prosjekter er premisenes levetid alltid kortere enn innføringstida*. Slike prosjekter blir derfor alltid mislykkede, sett med ettertidens øyne og ofte uansett hvor man ser dem fra. Om det også gjelder AMS-prosjektet, ser vi ikke før om noen år, og da bør også helse- og miljøkostnadene regnes med. Så langt bærer det preg av at man visste hva man ville gjøre alt på 1980-tallet da liberaliseringens vinder blåste og markedsmekanismer var løsningen – få inn IKT i strømmettet og gjøre det om til et frikonkurransemarked basert på sanntidsinformasjon – og så har de mange ulike begrunnelsene skiftet og falt fra etterhvert.

Med på kjøpet har vi fått en tariffomlegging tilbake til 1960-åras H4-abonnement med ekstrabetaling for overforbruk, vi har fått målere som må skiftes ut etter få år, og som gir oss høyere regninger.

Hvor sitter ansvaret for at dette måtte skje med en teknologi som gir helseproblemer? Det sitter ikke bare i Statens strålevern. Andre etater har selvsagt lov til å være uinformerte og uvitende. Det er også lov å være lojal i sitt embete, overfor egen såvel som overfor andre etater. Men det fritar ikke for ansvar når informasjonen har ligget oppe i dagen, og advarslene har kommet og vært tilgjengelige for dem som ville sette seg inn i dem. Det fritar heller ikke det offentlige og det private fra å gi skikkelig informasjon - uten å farge den for å forsvare egen interesser. Som overskriften lød til en utmerket liten artikkel i DN 15. august, der sikkerhetsrådgiver Simen Bakke ved Oslo politidistrikt kritiserte den stadig mer utstrakte bruken av informasjonsmedarbeidere som hele tida skal beskytte forvaltningen mot kritikk: "Sannhetsbedrag er vår største sikkerhetsutfordring".

Einar Flydal, den 18. september 2018

Referanser:

Lin JC. Clear evidence of cell-phone RF radiation cancer risk. IEEE Microwave Magazine. 19(6):16-24. Sep/Oct 2018. DOI: 10.1109/MMM.2018.2844058.

<https://ieeexplore.ieee.org/document/8425056/>